

Evoluția standardelor CPT cu privire la localele poliției

*Extras din cel de-al 12-lea Raport general,
publicat în 2002*

33. Buna funcționare a societății cere ca poliția să aibă autoritatea să aresteze, să rețină temporar și să interogheze persoanele suspecte de o infracțiune penală cât și alte categorii de persoane. Totuși, în mod inerent aceste puteri comportă un risc de intimidare și de rele tratamente fizice. Esența activității CPT-ului este aceea de a căuta modalități pentru a reduce la minimum acest risc fără a împiedica în mod nejustificat poliția să-și exercite funcțiile. Într-un anumit număr de state, au fost observate evoluții încurajatoare din partea poliției în domeniul detenției. Totuși, constatările făcute de CPT pun încă, prea adesea, în evidență necesitatea menținerii unei vigilențe permanente.

34. **Interogarea persoanelor suspecte de o infracțiune penală** reprezintă o activitate specializată care necesită o pregătire specifică pentru a putea fi condusă într-o manieră satisfăcătoare. Înainte de toate, *obiectivul precis al unui interogatoriu* trebuie să fie foarte clar explicat: scopul trebuie să fie acela de a obține informații precise și fiabile pentru a descoperi adevărul despre problemele investigate și nu de a obține o confesiune de la cineva deja bănuit vinovat de cei care conduc interogatoriul. În afară de o pregătire adecvată, elaborarea unui cod de conduită pentru interogarea persoanelor suspecte de o infracțiune penală va facilita considerabil adeziunea membrilor forțelor de ordine la acest obiectiv.

35. Pe parcursul anilor, delegațiile CPT-ului au discutat cu un număr considerabil de deținuți din diverse țări care au făcut afirmații credibile în legătură cu relele tratamente fizice care le-au fost aplicate sau despre faptul că au fost intimidați sau amenințați de către polițiștii care încercau să obțină mărturii în timpul interogatoriilor. Este evident că un sistem penal care pune mai presus de toate *“mărturia prin confesiune”* poate incita anchetatorii – adeseori sub presiune în vederea obținerii de rezultate – să recurgă la constrângeri fizice sau psihologice. În scopul de a preveni tortura și alte forme de rele tratamente, este fundamental să se dezvolte metode de anchetare penală care să permită reducerea utilizării mărturiilor și a altor probe sau informații obținute prin intermediul interogatoriilor de susținere a vinovăției.

36. **Înregistrarea electronică (audio și/sau video) a interviurilor poliției** reprezintă pentru deținuți o garanție suplimentară importantă împotriva relelor tratamente. CPT-ul notează cu satisfacție că introducerea de astfel de sisteme este luată în considerare într-un număr din ce în ce mai mare de țări. Astfel de sisteme pot furniza o înregistrare completă și autentică a procesului de interogare, înlesnindu-se astfel foarte mult investigarea oricăror declarații de rele tratamente. Aceasta este atât în interesul persoanelor care au fost maltratate de poliție cât și al ofițerilor de poliție confrunțați cu declarații nefondate privind aplicarea relelor tratamente fizice sau presiunilor psihologice. Înregistrarea electronică a interviurilor de către poliție reduce, de asemenea, posibilitatea pentru persoanele implicate de a nega în mod fals ceea ce declaraseră.

37. În mai multe rânduri și în mai multe țări, Comitetul a descoperit **încăperi rezervate interogatoriilor** care aveau un grad ridicat de intimidare: de exemplu încăperile erau decorate în întregime în negru și echipate cu reflectoare îndreptate către scaunul folosit de persoana interogată. Astfel de încăperi nu își au locul într-un serviciu de poliție.

Încăperile rezervate interogatoriilor trebuie să fie corect luminate, încălzite și aerisite și trebuie să fie echipate astfel încât să permită tuturor participanților la procesul de interogare să fie așezați pe scaune de același tip și confort. Ofițerul care efectuează interogatoriul nu trebuie să se găsească în poziție de dominant (spre exemplu: în poziția ridicat) sau să fie așezat departe de suspect. În plus, culorile interioarelor trebuie să fie neutre.

38. Într-un anumit număr de țări, CPT-ul a fost confruntat cu practica **legării la ochi** de către poliție a persoanelor deținute, în special în timpul interogatoriilor. Delegațiile CPT au primit nenumărate - și adesea contradictorii - explicații din partea ofițerilor de poliție privitor la scopul acestei practici. Ținând cont de informațiile strânse de-a lungul anilor, este evident pentru CPT că în multe, dacă nu în majoritatea cazurilor, persoanele sunt legate la ochi pentru a evita ca ele să poată identifica membrii forțelor de ordine care-i maltratează. Chiar și în cazurile când nu au loc rele tratamente fizice, a lega la ochi un deținut - și în special o persoană care este pe cale de a fi interogată - reprezintă o formă de opresiune al cărei efect asupra persoanei implicate va conduce în mod frecvent la un rău tratament psihologic. Comitetul recomandă interzicerea în mod expres a practicii legării la ochi de către poliție a deținuților.

39. Nu este neobișnuit pentru CPT să găsească în secțiile de poliție **obiecte suspecte**, cum ar fi bastoane din lemn, cozi de mături, bâte de baseball, tije metalice, bucăți groase de cablu electric, imitații de arme de foc sau cuțite. Prezența acestor obiecte a dat credit, în mai multe rânduri, declarațiilor primite de delegațiile CPT-ului că persoanele ținute în clădirile respective au fost amenințate și/sau lovite cu obiecte de acest fel.

O explicație des întâlnită primită din partea ofițerilor de poliție referitor la asemenea obiecte este aceea că au fost confiscate de la suspecti și că vor fi folosite drept probe. Faptul că obiectele respective sunt invariabil neetichetate și sunt adesea găsite izolat înăuntrul clădirii (spre exemplu: în spatele draperiilor sau dulapurilor), nu poate decât să ridice suspiciuni privitor la această explicație. Pentru a evita speculațiile asupra comportamentului incorect al polițiștilor și a face să dispară sursele de potențial pericol pentru personal cât și pentru deținuți, obiectele confiscate pentru a fi utilizate ca probă trebuie întotdeauna să fie etichetate corect, înregistrate și ținute într-un loc special amenajat. Orice alte obiecte de asemenea fel, menționate mai sus, trebuie să fie înlăturate din secțiile de poliție.

40. De la începutul activității sale, CPT-ul a pledat întotdeauna în favoarea a trei drepturi pentru persoanele din custodia poliției: **dreptul de acces la un avocat și la un medic precum și dreptul pentru persoanele implicate de a putea informa un apropiat sau un terț despre deținerea lor**. În multe state au fost luate măsuri pentru introducerea sau consolidarea acestor drepturi, în lumina recomandărilor CPT-ului. Mai precis dreptul de acces la un avocat în timpul detenției la poliție este în prezent larg recunoscut în țările vizitate de CPT; în acele câteva țări unde acest drept nu există încă, există proiecte în curs pentru a-l introduce.

41. Totuși, un anumit număr de țări manifestă un grad mare de reticență pentru a pune în aplicare recomandarea CPT conform căreia dreptul **de acces la un avocat** trebuie garantat de la începutul detenției la poliție. În unele țări persoanele din custodia poliției se bucură de acest drept numai după o anumită perioadă de timp petrecută în detenție, în altele, dreptul devenind efectiv numai când deținutul este declarat formal "suspect".

CPT-ul a subliniat în mai multe rânduri că, în conformitate cu experiența sa, perioada imediat următoare privării de libertate este cea în care riscul de intimidare și rele tratamente fizice este cel mai mare. În consecință, posibilitatea pentru persoanele din custodia poliției de a avea acces la un avocat în timpul acestei perioade reprezintă o garanție fundamentală împotriva relelor tratamente. Existența acestei posibilități va avea un efect de prevenire asupra celor dispuși să maltrateze persoanele deținute. Mai mult, un avocat este bine plasat pentru a lua măsurile care se impun dacă deținuții sunt efectiv maltratați. CPT-ul recunoaște că pentru a proteja interesele legitime ale anchetei poliției poate fi necesar, în mod excepțional, să se amâne pentru o anumită perioadă accesul deținutului la un avocat ales de el. Totuși, aceasta nu trebuie să determine un refuz total al dreptului de acces la un avocat în timpul perioadei respective. În asemenea cazuri, poate fi aranjat dreptul de acces la un alt avocat independent.

Dreptul de acces la un avocat trebuie să includă dreptul de a vorbi cu el în particular. În principiu, persoana implicată trebuie, de asemenea, să beneficieze de un avocat în timpul oricărui interogatoriu condus de poliție. În mod normal acesta nu trebuie să împiedice poliția să interogheze un deținut în cazuri de urgență, chiar și în absența unui avocat (care nu poate fi disponibil imediat) și nici să interzică înlocuirea unui avocat care ar împiedica bunul mers al unui interogatoriu.

De asemenea, CPT-ul a subliniat că dreptul de acces la un avocat nu trebuie să fie limitat numai asupra persoanelor suspecte de o infracțiune penală, ci trebuie să se extindă asupra oricărei persoane care se află sub obligația legală de a asista sau de a rămâne la secția de poliție, spre exemplu în calitate de "martor".

Mai mult, pentru ca dreptul de acces la un avocat să fie pe deplin pus în practică, trebuie luate măsuri adecvate pentru persoanele care nu sunt în măsură să-și plătească un avocat.

42. Persoanele din custodia poliției ar trebui să se bucure de dreptul recunoscut în mod formal privind **accesul la doctor**. Altfel spus, trebuie întotdeauna apelat fără întârziere la un doctor dacă o persoană solicită un examen medical. Polițiștii nu trebuie să încerce să filtreze astfel de solicitări. Mai mult, dreptul de acces la un doctor ar trebui să includă dreptul de a beneficia, dacă deținutul dorește, de o examinare efectuată de un doctor la alegerea acestuia (în plus față de orice alt examen efectuat de doctorul chemat de poliție).

Toate examenele medicale ale persoanelor din custodia poliției trebuie să aibă loc fără ca ele să fie ascultate de membrii forțelor de ordine, cu excepția cazului în care doctorul interesat de un caz particular solicită aceasta și fără ca ele să fie supravegheate de forțele de ordine.

De asemenea, este important ca persoanele din custodia poliției puse în libertate și care nu au ajuns în fața unui judecător să aibă dreptul să solicite în mod direct un examen /certificat al unui medic legist cu drept de semnătură.

43. Dreptul unei persoane din custodia poliției **de a putea informa o persoană apropiată sau un terț de situația sa** trebuie, în principiu, să fie garantat chiar de la începutul detenției. În mod evident, CPT-ul recunoaște că exercitarea acestui drept poate fi supus unor anumite excepții, destinate protejării intereselor legitime ale anchetei poliției. Totuși, astfel de excepții trebuie clar definite și strict limitate în timp, iar recurgerea la astfel de excepții trebuie să fie însoțită de garanții adecvate (de exemplu orice întârziere a informării unei persoane apropiate sau a unui terț trebuie consemnată în scris împreună cu motivele care au motivat-o și supusă aprobării unui funcționar superior de poliție care nu are nici o legătură cu afacerea în cauză sau a unui procuror).

44. Drepturile persoanelor private de libertate nu vor avea nici o valoare dacă nu vor fi cunoscute de deținuți. În consecință, este imperativ necesar ca persoanele din custodia poliției să fie **în mod expres informate** fără întârziere **cu privire la drepturile lor**, într-o limbă pe care să o

înțeleagă. Pentru a face aceasta trebuie sistematic transmis persoanelor din custodia poliției, de la începutul detenției, un formular care într-o manieră simplă să precizeze aceste drepturi. Mai mult, va trebui solicitat persoanelor în cauză să semneze o declarație care să ateste că au fost bine informate asupra drepturilor lor.

45. CPT-ul a subliniat în mai multe ocazii **rolul autorităților judiciare** în lupta împotriva relelor tratamente aplicate de poliție.

De exemplu, toate persoanele reținute de poliție care sunt propuse să fie plasate în detenție provizorie vor trebui aduse fizic în fața unui judecător competent care va decide asupra propunerii. Nu acesta este cazul uneori în anumite țări pe care CPT-ul le vizitează. Aducerea persoanei în fața judecătorului va permite acesteia în cazul în care a fost maltrată să depună în timp util o plângere. Mai mult, chiar și în absența unei plângeri formale, judecătorul va putea lua măsurile necesare, în timp util, în cazul în care există alte indicații privind relele tratamente (de exemplu: răni vizibile, aparența sau comportamentul general al unei persoane).

În mod evident, judecătorul trebuie să ia măsurile adecvate dacă există indicații privind aplicarea relelor tratamente de către poliție. În acest sens, de fiecare dată când o persoană suspectă de infracțiune penală va ajunge în fața unui judecător la sfârșitul custodiei poliției afirmând că a fost maltratată, judecătorul trebuie să consemneze afirmațiile, să ordone un examen medico-legal și să ia toate măsurile necesare ca afirmațiile să fie verificate cum se cuvine. Această manieră trebuie aplicată indiferent dacă persoana în cauză are sau nu răni externe vizibile. Mai mult, chiar în absența unei informări explicite asupra relelor tratamente, judecătorul va putea decide solicitarea unui examen medico-legal imediat ce există alte motive pentru a crede că o persoană care a fost adusă în fața lui ar fi putut fi victima relelor tratamente.

Examinarea promptă de către autoritățile judiciare și alte autorități competente a tuturor plângerilor privind relele tratamente formulate împotriva membrilor forțelor de ordine și impunerea când este cazul, a unei sancțiuni adecvate vor avea un efect de descurajare foarte puternic. Invers, în cazul în care aceste autorități nu iau măsuri eficiente pentru tratarea plângerilor care le sunt adresate, vor determina ca acei membri ai forțelor de ordine care înclină să maltrateze persoanele pe care le dețin în custodie să gândească rapid că pot acționa cu toată impunitatea.

46. **Interogarea suplimentară de către poliție a persoanelor aflate în detenție provizorie** este uneori necesară. CPT-ul estimează că, prin perspectiva prevenirii relelor tratamente, este de preferat, de asemenea, ca astfel de interogatorii să se deruleze în interiorul instituțiilor penitenciare în cauză și nu în localurile poliției. Retransferarea deținuților din prevenție în custodia poliției pentru o audiere suplimentară nu va trebui solicitată și autorizată decât dacă aceasta este absolut inevitabilă. Este la fel de evident că în circumstanțele excepționale în care un deținut în prevenție este retransferat în custodia poliției, acesta trebuie să beneficieze de cele trei drepturi prezentate în paragrafele 40 - 43.

47. Custodia poliției este (sau ar trebui să fie) de relativ scurtă durată. Totuși, **condițiile de detenție în celulele poliției** trebuie să îndeplinească anumite *condiții elementare*.

Toate celulele poliției trebuie să fie curate și de o mărime rezonabilă¹ având în vedere numărul persoanelor care pot fi plasate în ele și trebuie să beneficieze de o iluminare adecvată (adică suficientă pentru a citi în afara perioadelor de repaos), de preferință celulele ar trebui să beneficieze de lumină naturală. Mai mult, celulele trebuie să fie amenajate astfel încât să permită

¹ În ce privește mărimea celulelor poliției, a se vedea și paragraful 43 al celui de-al 2-lea Raport General (CPT/Inf (92) 3).

repausul (de exemplu un scaun sau o banchetă fixă) iar persoanele obligate să petreacă noaptea în detenție trebuie să dispună de o saltea și o cuvertură proprie. Persoanele din custodia poliției trebuie să aibă acces la toalete curate, în condiții decente și să dispună de posibilități adecvate pentru a se spăla. Ele trebuie să aibă acces în fiecare moment la apă potabilă și să primească de mâncare la momente adecvate, inclusiv o masă completă cel puțin o dată pe zi (adică, ceva mai substanțial decât un sandwich). Persoanelor ținute 24 ore sau mai mult în custodia poliției ar trebui, în măsura posibilului, să li se propună zilnic un exercițiu în aer liber.

Numeroase locuri de poliție vizate de delegațiile CPT-ului nu sunt conforme cu aceste norme minimale. Aceasta este în mod deosebit prejudiciabil pentru persoanele care sunt ulterior aduse în fața unei autorități judiciare. Prea des persoanele sunt aduse în fața judecătorului după ce au petrecut una sau mai multe zile în celule care nu corespund normelor convenite și care sunt murdare, fără să fi putut nici să se odihnească, nici să se alimenteze în mod corect și nici să fi avut posibilitatea să se spele.

48. Obligația poliției de a avea grijă de persoanele aflate în custodia ei include responsabilitatea de a *le asigura acestora securitatea și integritatea fizică*. În consecință, supraveghere adecvată a spațiilor de detenție reprezintă o componentă inerentă a acestei obligații asumate de poliție. Trebuie luate măsuri adecvate pentru a se garanta că persoanele din custodia poliției sunt în măsură să intre, în orice moment, în contact cu personalul de supraveghere.

În mai multe situații, delegațiile CPT-ului au văzut că celulele poliției se găsesc prea departe de birourile sau locurile unde poliștii sunt în mod normal prezenți și că acestea erau lipsite de orice dispozitiv (în special un sistem de apel) care să permită deținuților să atragă atenția poliștilor. În astfel de condiții există un risc considerabil să nu se poată interveni în momentul dorit în diverse cazuri de incidente (violență între deținuți, tentative de sinucidere, incendii etc.).

49. CPT-ul și-a exprimat, de asemenea, rezerva în ce privește practica observată în anumite țări conform căreia fiecare serviciu operațional (stupefiante, crimă organizată, luptă împotriva terorismului) dispune în cadrul unei clădiri a poliției de propriul cartier de detenție condus de poliștii serviciului în cauză. Comitetul consideră că o astfel de practică trebuie abandonată în favoarea *unui spațiu central de celule*, condus de un corp distinct de poliști care au fost special pregătiți pentru supravegherea și custodia deținuților. Acesta va fi în mod sigur benefic din punct de vedere al prevenirii relelor tratamente. Mai mult, degajarea serviciilor operaționale de astfel de sarcini ar putea foarte bine să prezinte avantaje din punct de vedere al gestionării și al logisticii.

50. În fine, **inspectarea localurilor poliției de o autoritate independentă** poate contribui mult la prevenirea relelor tratamente asupra deținuților din custodia poliției și poate ajuta la garantarea unor condiții satisfăcătoare de detenție. Pentru a fi pe deplin eficiente, vizitele efectuate de o astfel de autoritate ar trebui să fie periodice și inopinate iar autoritatea ar trebui să fie în măsură de a se întreține fără martori cu deținuții. În plus, ea ar trebui să examineze toate problemele legate de tratamentul deținuților: înregistrarea deținuților, informațiile date deținuților privind drepturile lor și exercitarea efectivă a acestor drepturi (în special cele trei drepturi expuse în paragrafele 40 – 43, respectarea regulilor privind interogarea persoanelor suspectate de infracțiuni penale, cât și condițiile materiale de detenție).

Constatările autorității sus menționate ar trebui transmise nu numai poliției ci și unei alte autorități independente de poliție.